

'In mijn roofdierengroep ben ik het alfamannetje'

Leeuwen- koning

Hij laat leeuwen springen en tijgers op hun achterpoten lopen. Hoe krijgt roofdierendresseur Tom Dieck jr. dat voor elkaar?

■ TEKST: RIK KUIPER / FOTO'S: MAURITS GIESEN

'Z

eg tegen een leeuw dat hij op een kruk moet gaan zitten, en hij klimt er zonder na te denken op. Geef je diezelfde opdracht aan een tijger, dan kijkt hij eerst naar de stalen kruk, hij legt er een poot op om te voelen of het niet beweegt, en dan springt hij erop. Ik zeg altijd: 'Een leeuw lijkt op een hond, een tijger op een kat.' Tijgers zijn veel intelligenter. Ik praat ook anders tegen ze. Bij een leeuw kan ik mijn stem verheffen: 'Hé, schiet nou eens op jij!' Dat vindt hij prima. Ik kan een

leeuw ook best een duwtje geven om hem te motiveren. Maar doe ik dat bij een tijger, dan gaat hij na een paar keer gewoon liggen. Hij doet niets meer en denkt: 'Bekijk het maar!'

De gewenning (1)

'Ik haal mijn dieren niet uit het wild. Ze komen uit dierenparken, uit safariparken of bij andere roofdierendresseurs vandaan. Als ik een jong roofdier koop, kijk ik naar de ouders. Zo was ik een paar jaar geleden in een Zwitserse dierenpark. Daar stond een prachtig mannetje, met buikmanen zo lang dat ze op de grond hingen. Het vrouwtje was ook prachtig. 'Als die twee leeuwen samen kleintjes krijgen, dan koop ik ze', zei ik tegen de eigenaar. Ik heb meteen aanbetaald. Een paar jaar later werden er twee welpjes geboren. De eerste maanden heb ik ze daar gelaten, voor de moedermelk en de beginselen van de opvoeding. Na een maand of zes, toen de leeuwen zelfstandiger werden en vlees gingen eten, heb ik ze met een busje opgehaald uit Zwitserland.'

'Jonge dieren zijn meestal een beetje in paniek de eerste dagen dat ze bij mij zijn. Een andere omgeving, nieuwe mensen, waar is hun moeder? Dat is heel normaal. Ik moet proberen hun vertrouwen te winnen. Eerst voer ik ze zonder in hun verblijf te komen. Gaat dat goed, dan ga ik voorzichtig naar binnen, zodat ze beseffen dat wij de kooi in kunnen. Als ze dat accepteren, kom ik met een emmer vlees. Ik pak er een stoel bij, prik een

stukje aan een stok en ga in een hoek zitten wachten. Meestal komen ze na een dag al een hap vlees halen, soms pas na een maand. Duurt het me te lang, dan geef ik ze in de wagen wat minder te eten. Op een gegeven moment is de honger sterker dan de angst.'

De stok

'Ik ga nooit zonder stok een roofdierverblijf in. Ik gebruik altijd van die bamboestokken: minimaal één meter twintig lang, in het begin nog langer. Om er vlees aan te kunnen prikken, maak ik ze spits. Voor een leeuw of een tijger is het niets, zo'n stok. Hij bijt hem in één hap kapot. Maar voor mij is het een belangrijk werktuig. Het is een verlenging van mijn arm, ik kan er een dier mee op afstand houden.'

De gewenning (2)

'In mijn roofdierengroep ben ik het alfamannetje, de leider. Dat moet ik meteen duidelijk maken. Als de jonge dieren een stap te ver gaan, dan verhef ik mijn stem een beetje. Zodat ze denken: 'O, hij is toch de baas.' In het begin moet ik daar wel voorzichtig mee zijn, want je kunt veel kapot maken. Durft een welp net naar me toe te komen, en roep ik: 'Hé, ga van me af?' Dan komt hij voorlopig niet meer in de buurt.'

'Zijn jonge dieren aan mijn aanwezigheid gewend, dan probeer ik of ze door de tunnel naar de tent willen lopen. Meestal zijn ze dan tien of twaalf maanden oud. Ik open de deur van hun wagen en aan de andere kant van de tunnel de deur van de kooi. Eerst kijken ze. Nee, ze durven niet, en gaan weer even liggen. Na een uurtje kijken ze weer. Eentje blijkt moediger dan de rest. Hij gaat! Komt hij in de kooi, dan sluit ik de deur en krijgt het dier wat te eten. Hij mag wat rondlopen, maar hoeft verder de eerste week niets te doen. Pas als een dier weet dat hem in de tunnel en in de kooi niets zal overkomen, kan ik proberen hem op zijn postament, zijn stalen kruk, te krijgen.'

Het postament

'Tijdens de voorstelling heeft elk dier een vaste plek: een groot postament langs de rand van de kooi. Dat geeft mij zekerheid, en de dieren ook. Hoe krijg ik een dier voor het eerst op zijn

‘Normaal gesproken geldt: als ik op de grond lig, is het te laat’

Wie is Tom Dieck jr.?

30 april 1983: Tom Dieck jr. wordt geboren in het Franse plaatsje Montbrison. Hij komt uit een echte circusfamilie: zijn ene grootvader was clown, zijn andere werkte met leeuwen, olifanten en paarden. Zijn ouders Tom en Gillian Dieck zijn roofdierendresseurs.

1994: betreedt, 11 jaar oud, in het bijzijn van zijn vader voor het eerst een kooi met leeuwen.

2000: kiest ervoor om in de voetsporen van zijn vader en grootvader te treden. ‘Mijn ouders vonden niet erg als ik wat anders zou kiezen. Maar als je in een circus opgroeit, is al het andere een beetje saai.’

2003: krijgt zijn eerste roofdierengroep met 3 leeuwen, 2 leeuwinnen en 2 tijgerinnen. Nog geen jaar later treedt hij voor het eerst op in het Franse Amiens.

2005: reist mee met het Franse Circus Arlette Gruss. Het jaar daarop toert hij met Circus Probst door Duitsland.

2007: ontvangt op het circusfestival in Monte Carlo een van de hoogste onderscheidingen in de circuswereld: een bronzen clown. ‘Ik was zo nerveus voor dat optreden dat ik moest overgeven. Nu heb ik dat niet meer.’

2010: trouwt in het Cirque d’Hiver in Parijs met Elena La Porta.

2012: reist met Nederlands Nationaal Circus Renz door Nederland, waarbij hij voor het eerst optreedt met zijn nieuwe groep roofdieren: 5 tijgers, 2 witte leeuwen en 2 lijgers.

► postament? Dat gebeurt min of meer bij toeval. Als een dier aan de kooi gewend is, dan loop ik met twee stokken achter hem aan. Gaat hij liggen, dan zeg ik: hup, opstaan! Ik laat hem niet met rust tot hij op zijn postament zit. En als hij daar zit, dan geef ik hem een stuk vlees en neem afstand. Na een paar keer weet zo’n dier: ‘Als ik hier ben, laat hij me met rust.’ Vanaf dat moment is hij *platzsicher*, zoals dat in het Duits heet, honkvast. Dan kan ik met het aanleren van trucs beginnen.’

De truc (1)

‘Om een dier te leren springen, zet ik twee postamenten zo dicht bij elkaar dat hij van de ene naar de andere kan lopen. Ik doe een stuk vlees aan mijn stok en lok hem van het ene postament naar het andere. Dat doe ik een aantal keer. Weet het roofdier wat hij moet doen, dan probeer ik het zonder vlees. Ik roep hem, geef hem zonnodig een klein duwtje met mijn stok, en beloon hem met een stukje vlees zodra hij op het andere postament zit. Als we een nummer instuderen, dan oefen ik dat drie of vier maal per dag. Na een paar weken zet ik de postamenten iets verder uit elkaar. Dat doe ik net zo lang tot het dier ver genoeg kan springen.’

‘Vroeger gebruikten roofdierendresseurs bij het aanleren van zulke trucs meer dwang. Ze lokten een dier niet met vlees, maar ze probeerden het op te drijven, zodat het op een gegeven moment wel moest springen. Die werkwijze is nu achterhaald, ik zie mijn werk meer als een samenwerking tussen mens en dier. Voor mijn roofdieren ben ik niet alleen het alfamannetje, ik ben ook een vriend of een collega. Ik heb een hechte band met ze. ‘s Morgens als ik opsta doe ik eerst de kleppen van de roofdierwagens open, zodat ze in hun verblijven kunnen. Ze komen dan meteen naar de tralies om goedemorgen te zeggen. Geef ik ze geen aandacht, dan kijken ze me vragend aan: ‘Wat hebben we misdaan?’”

De commando's

‘De groep waarmee ik nu werk, heb ik nog geen jaar. Hij bestaat uit negen dieren: vijf tijgers, twee witte leeuwen en twee lijgers, een kruising van een leeuw en een tijger. Ik heb ze overgenomen van een Britse collega die ze heeft gedresseerd. Ik praat daarom in het Engels tegen ze. In de dressuur gebruiken we korte woorden die makkelijk te verstaan zijn. De commando's moeten bovendien niet te veel op elkaar lijken. ‘Here!’ betekent ‘kom hier’, ‘sit up!’ gebruik ik als een dier moet gaan zitten. Voor alle dieren zijn de commando's hetzelfde. Stel dat je negen dieren tegelijk omhoog wil hebben en dat je daar allerlei verschillende commando's voor nodig hebt. Dat zou erg onhandig zijn.’

De truc (2)

‘Een tijger op zijn achterpoten laten lopen, dat is een van de moeilijkste trucs. Ik heb maar één tijger die het kan: Kahn. Eerst leer je het dier dat hij op het commando ‘high!’ of ‘sit up!’ hoog gaat zitten, met zijn voorpoten in de lucht. Dat kan een jaar duren. Daarna laat je hem de poten in de lucht steken en roep je hem: ‘Here!’ Hij komt dan op vier poten naar je toe, waarna je hem weer hoog laat zitten. Dat oefen je een halfjaar.’

‘De volgende stap: je laat de tijger hoog zitten, je roept ‘here!’ en houdt je stok zo dat hij niet naar beneden kan. Dan zet hij, nog steeds rechtop, een stap. Je prijst hem,

oefent de volgende dag weer en na een paar maanden doet hij drie, vier stappen. Het is een leuke truc, voor de tijger ook. In de natuur doen ze het ook soms, het is een aanvalspositie. Kahn kan dus bij deze truc zijn instinct een beetje uitleven. Soms zie ik hem denken: ‘Nu ga ik je pakken!’”

Het gevaar (1)

‘Mijn dieren mogen dan wel getemd zijn, het blijven roofdieren. Als ze een zebra dood kunnen maken, kunnen ze mij ook aan. Hun klauwen zijn vijf centimeter lang, de tanden zes of zeven. Ik moet er alles aan doen om het veilig te houden. Zo zijn de verblijven altijd met een extra ketting afgesloten. En voor de voorstelling controleer ik alles: of de kooi goed is gebouwd, of er gaten in de piste zitten waarover ik kan struikelen en of de postamenten stevig staan, zodat de dieren hun evenwicht niet zullen verliezen. Het zijn mijn dieren en het is mijn schuld als er iets gebeurt.’

De zweep

‘Tijdens de voorstelling staan mijn zintuigen op scherp. Ik houd mijn dieren continu in de gaten. Omdat ik ze zo goed ken, weet ik ook wat ze van plan zijn. Ik zie het aan hun oren en ogen. Soms kijkt een lijger een tijger scheef aan. Dan roep ik zijn naam, of ik raak ik hem even aan met mijn zweep. Je ziet hem denken: ‘Shit, hoe weet hij dat ik die tijger wilde pakken?’ Ook als een leeuw van zijn postament komt, of een tijger naar een kind in het publiek loert, grijp ik in. De zweep, die ik net als mijn

stok altijd bij me heb tijdens de voorstelling, is daarbij ideaal. Als ik er steeds helemaal naartoe moet lopen, kost dat tijd. Met een zweep kan ik elk dier vanuit het midden van de piste toucheren.’

De truc (3)

‘Het gevaarlijkste onderdeel van mijn show? Dat is het moment dat ik een tijger knuffel. Als er al iets gebeurt, dan is het bij die truc, want bij een roofdier is de scheidslijn tussen liefkozen en bijten of krabben dun. En dan bedoelen ze het misschien niet eens slecht. In de natuur doen ze dat ook bij elkaar, als plagerij. Maar leeuwen en tijgers hebben een heel andere huid dan mensen. Voor zo’n roofdier is een klap met een poot niets, bij mij ligt meteen mijn arm open.’

‘Hoe ik weet wanneer ik een dier kan aaien en knuffelen? Dat voel ik gewoon. Eerst probeer ik het dier met een stok aan te raken. Bijt hij daarin, dan zal hij ook in mijn hand bijten. Bijt hij niet en vindt hij het prettig, dan kan ik proberen het dier even te aaien. Niet meteen bij de kop, maar eerst over de rug. Zo bouw ik het op.’

Het gevaar (2)

‘Vroeger stond mijn vader aan de kooi als ik optrad, nu is dat mijn vrouw Elena. Ze is mijn tweede paar ogen. Zij kent de dieren ook goed en brengt ze tijdens de show van de wagen naar de kooi en terug. Haar kan ik vertrouwen. Dat is heel belangrijk, want om goed te kunnen werken, moet ik zeker weten dat alles in orde is. Als ik me steeds afvraag of alle deuren wel dicht zijn, kan ik niet werken.

Stiekem komt iedereen naar het circus om te zien hoe een acrobaat naar beneden valt of hoe een roofdierendresseur wordt aangevallen. Mij is slechts één keer iets overkomen: een paar jaar terug kreeg ik een haal van een leeuw. Met zijn klauw raakte hij mijn hand, ik kreeg zeven hechtingen. Het was mijn eigen schuld. De leeuw deed, zoals we gewend waren, een schijnanval. Ik hield de stok niet goed vast, liet hem te dichtbij komen. Het was niet ernstig, ik kon de show afmaken.’

‘Gaaf er echt iets mis, dan kan niemand wat doen. Aan een verdovingspistool heb je niet veel. Voordat een leeuw of tijger slaapt ben je vijftien tot twintig minuten verder. Een gewoon pistool? Nee, je kunt niet gaan schieten met al dat publiek er omheen. Elena kan met een stok naar binnen komen, of ze kan de dieren laten schrikken met de poederblusser die daarvoor klaarstaat. Maar normaal gesproken geldt: als ik op de grond lig, is het te laat.’

De onzekerheid

‘Laatst poepte een tijger op een postament, waarna een leeuw er niet meer op wilde klimmen. Ik heb geprobeerd hem er voorzichtig op te drijven, maar die leeuw dacht alleen maar: ‘Blèh!’ Met dat soort incidenten moet je om kunnen gaan. Je moet denken: ‘Nou ja, het zijn dieren, laat maar zitten.’ Soms baal ik daar natuurlijk van, of het maakt me nerveus. Dan denk ik aan mijn vader. Die zei altijd: ‘Er kunnen vijfduizend mensen in de zaal zitten. Maar jij bent de enige die de kooi in durft te gaan.’ ■

rik.kuiper@quest.nl

MEER INFORMATIE

www.tom-dieck-jr.de: website van Tom Dieck jr.
www.hermanrenz.nl: Tom Dieck jr. is nog maar heel even te bewonderen bij Circus Herman Renz. De tenten staan van 21 december tot 6 januari in Haarlem.